

MINISTRY
OF EDUCATION AND SCIENCE
OF UKRAINE

Co-funded by
the European Union

РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

DEVELOPMENT OF ECONOMIC SYSTEMS IN THE CONTEXT OF GLOBALISATION

**ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
II МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
20-22 ЛИСТОПАДА 2025 р., М. ХАРКІВ, УКРАЇНА**

**ABSTRACTS OF THE
II INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
NOVEMBER 20-22, 2025, KHARKIV, UKRAINE**

**Електронний ресурс
Electronic resource**

**Харків – 2025
Kharkiv – 2025**

**MINISTRY
OF EDUCATION AND SCIENCE
OF UKRAINE**

**Co-funded by
the European Union**

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків, Україна
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені
Ігоря Сікорського», м. Київ, Україна
Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая, м. Київ, Україна
Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів, Україна
Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана, м. Київ,
Україна
Поліський національний університет, м. Житомир, Україна
Національний транспортний університет, м. Київ, Україна
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»,
м. Полтава, Україна
Український державний університет науки і технологій, м. Дніпро, Україна
Харківський регіональний фонд підтримки підприємництва Харківської обласної
військової адміністрації, м. Харків, Україна
Український університет в Європі (UUE-F), м. Краків, Польща
Університет Alma Mater Euroraea, м. Марібор, Словенія
Технічний університет Картахени, м. Картахена, Іспанія

РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Тези доповідей
II Міжнародної науково-практичної конференції

20-22 листопада 2025 р., м. Харків

**Харків
2025**

УДК 330.324:339.9

Р 64

*Реєстраційне посвідчення УкрІНТЕІ МОН України
(№ 749 від 09 грудня 2024 р.)*

*Затверджено до розміщення в мережі Інтернет рішенням Вченої ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 17 від 27 листопада 2025 року)*

Редакційна колегія:

д-р. пед. наук, проф. Д. В. Коваленко (головний редактор);

д-р. екон. наук, проф. В. І. Чобіток (заступник головного редактора);

Адреса редколегії:

61003, м. Харків, вул. Університетська, 16

Р 64 Розвиток економічних систем в умовах глобалізації : збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції (Україна, м. Харків, 20-22 листопада 2025 р.). [Електронний ресурс]. – Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2025. – 1 ел. опт. диск (CD-ROM). – Систем. вимоги: Процесор Pentium-класа; ОС Windows 7/10 ; дисковод CD-ROM ; Acrobat Reader 10. - 673 с.

ISBN

У збірнику представлені тези доповідей учасників II Міжнародної науково-практичної конференції на загальну тему «Розвиток економічних систем в умовах глобалізації». Для науковців, аспірантів і студентів вищих навчальних закладів. Матеріали подано в авторській редакції. Відповідальність за зміст і оформлення матеріалів несуть автори. Усі права застережено. Посилання на матеріали обов'язкові. Конференція проводиться в рамках Проєкту Erasmus+ : «Європейська концепція динамічного регулювання та координації експертизи товарів у митній справі» № 101127747 – EDETMS – ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH

УДК 330.324:339.9

URI: <http://mtp.uipa.edu.ua/category/naukova-robota/>

ISBN

© Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна, 2025

**MINISTRY
OF EDUCATION AND SCIENCE
OF UKRAINE**

**Co-funded by
the European Union**

**Ministry of Education and Science of Ukraine
V. N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv, Ukraine
Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute National Technical University of Ukraine, Kyiv,
Ukraine
International Scientific and Technical University named after Academician Yuriy Bugay,
Kyiv, Ukraine
National University “Lviv Polytechnic”, Lviv, Ukraine
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv, Ukraine
Polissia National University, Zhytomyr, Ukraine
National Transport University, Kyiv, Ukraine
Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic National University,
Poltava, Ukraine
Ukrainian State University of Science and Technology, Dnipro, Ukraine
Kharkiv Regional Entrepreneurship Support Fund of the Kharkiv Regional Military
Administration, Kharkiv, Ukraine
Ukrainian University in Europe (UUE-F), Krakow, Poland
Alma Mater Europaea University, Maribor, Slovenia
Technical University of Cartagena, Cartagena, Spain**

DEVELOPMENT OF ECONOMIC SYSTEMS IN THE CONTEXT OF GLOBALISATION

**Abstracts of the
II International scientific and practical conference**

November 20-22, 2025, Kharkiv

**Kharkiv
2025**

UDC330.324:339.9

*Registration certificate UkrINTEI
(№ 749 December 09, 2024)*

*Approved for posting on the Internet by the decision of the Academic Council
in V. N. Karazin Kharkiv National University
(protocol № 17 of November 2025)*

Editorial board:

Dr. Pedagogical Sciences, Prof. D. V. Kovalenko (Editor in chief);

Dr. Economic Sciences, Prof. V. I. Chobitok (Deputy chief editor);

Editorial board address:
61003, Kharkiv, 16 Universytetska St.

Development of economic systems in the context of globalization: collection of abstracts of the 1st International Scientific and Practical Conference (Ukraine, Kharkiv, November 20-22, 2025). [Electronic resource]. – Kharkiv: V.N. Karazin National University, 2025. – 1 electronic optical disk (CD-ROM). – System requirements: Pentium-class processor; Windows 7/10 operating system; CD-ROM drive; Acrobat Reader 10. - 673 p.

ISBN

The collection presents abstracts of reports of participants of the Second International Scientific and Practical Conference on the general topic "Development of Economic Systems in the Conditions of Globalization". For scientists, postgraduates and students of higher educational institutions. The materials are submitted in the author's edition. Responsibility for the content and design of the materials lies with the authors. All rights reserved. Links to the materials are mandatory.

The conference is held within the framework of the Erasmus+ Project: "European Concept of Dynamic Regulation and Coordination of Examination of Goods in Customs" No. 101127747 – EDETMS – ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH

UDC330.324:339.9

URI: <http://mtp.uipa.edu.ua/category/naukova-robota/>

ISBN

© V. N. Karazin Kharkiv National
University, 2025

РИЗИКИ ВТРАТИ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ВНАСЛІДОК ДЕФІЦИТУ ФІНАНСУВАННЯ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Дослідження проблематики ризиків втрати людського капіталу є надзвичайно актуальною в умовах глибоких соціально-економічних трансформацій, воєнних викликів і ресурсних обмежень, які переживає Україна. Недостатнє фінансове забезпечення освітньої сфери не лише знижує якість освітніх послуг, а й призводить до деградації інтелектуального потенціалу суспільства, відтоку науково-педагогічних кадрів та зниженню соціальної мобільності молоді. Дефіцит фінансування, що набуває системного характеру, веде до поступового руйнування освітньої екосистеми [3], у якій формуються знання, компетентності та цінності, необхідні для відтворення людського потенціалу держави.

Обмеженість фінансування негативно позначається на інноваційній динаміці освітнього процесу. За відсутності стабільного фінансового підґрунтя заклади вищої освіти не можуть повноцінно впроваджувати цифрові рішення, штучний інтелект, хмарні технології чи аналітичні платформи для управління освітніми процесами, використовуючи при цьому застарілі технології. Це гальмує модернізацію змісту освіти, формування нових освітніх траєкторій та створення компетентнісно орієнтованих програм, що відповідають потребам економіки знань. Як наслідок, спостерігається дисбаланс між рівнем підготовки випускників і запитами роботодавців, випускники стають менш адаптивними до динамічних умов ринку праці, що породжує неефективне використання освітніх ресурсів, зниження віддачі від інвестицій у людський капітал та зниження інноваційного потенціалу суспільства загалом.

Не менш значущим наслідком дефіциту фінансування є втрата кадрового потенціалу освітньої системи. Низький рівень оплати праці науково-

педагогічних працівників, відсутність достатніх стимулів для наукової діяльності та обмежені можливості професійного розвитку призводять до інтелектуального відтоку кадрів за межі освітнього сектору або за кордон [1]. Такий процес набуває ознак системної «ерозії знань», коли найцінніша частина інтелектуального ресурсу країни досвідчені викладачі, дослідники, інноватори змушені реалізовувати свій потенціал в інших середовищах. У довгостроковій перспективі це створює ситуацію інтелектуальної асиметрії, коли освітні установи втрачають здатність продукувати інноваційні знання та формувати покоління фахівців із високим рівнем професійної компетентності.

Не менш значущим є зниження інституційної стійкості університетів, які у фінансово обмеженому середовищі змушені скорочувати витрати на оновлення матеріально-технічної бази, розвиток освітніх технологій і міжнародне співробітництво. Це суттєво скорочує можливості інтеграції у глобальний освітній простір і знижує привабливість української освіти як для вітчизняних, так і для іноземних студентів. У результаті активізуються процеси, коли талановита молодь шукає якісніших можливостей навчання за кордоном, не повертаючись у національну економіку після здобуття освіти [2]. Таким чином, дефіцит фінансування породжує не лише брак ресурсів, а й втрату освітньої суверенності, оскільки інтелектуальний потенціал країни починає працювати на зовнішні економічні системи. Водночас, дефіцит фінансування також створює ризики соціальної стратифікації у доступі до освіти. Освітні послуги стають менш доступними для малозабезпечених верств населення, що обмежує соціальну мобільність і звужує базу формування людського капіталу [2]. Втрачається один із ключових механізмів соціальної справедливості, як то можливість підвищення добробуту через освіту. У довгостроковій перспективі це загрожує зростанням нерівності, падінням продуктивності праці та гальмуванням інноваційного розвитку економіки.

Крім того, фінансові обмеження негативно позначаються на науково-дослідному компоненті освітньої діяльності, який є основою генерації нових знань та інновацій [3]. Так, освітня система стає споживачем, а не продуцентом

знань, розривається зв'язок між освітою і суспільними очікуваннями, між інвестиціями держави у підготовку кадрів і реальним економічним результатом.

Особливо небезпечним проявом є кумулятивний ефект втрати людського капіталу, який проявляється не одномоментно, а поступово, через декілька освітніх циклів. Недофінансування сьогодні означає брак інвестицій у майбутні покоління, а отже, формування дефіциту компетентностей у ключових галузях економіки, скорочення інноваційного кадрового резерву та ослаблення науково-дослідної бази держави. Таке порушення міжчасової рівноваги призводить до втрати довгострокової економічної стійкості, адже без належної підтримки освіти неможливо забезпечити технологічне оновлення, цифрову трансформацію й ефективне управління ресурсами.

Отже, дефіцит фінансування системи вищої освіти не є лише бюджетною проблемою, він становить системну загрозу для розвитку людського капіталу та майбутнього соціально-економічного поступу країни. Ризики втрати цього капіталу виявляються у деградації інтелектуального потенціалу, поглибленні освітньої нерівності, гальмуванні інноваційних процесів і зниженні конкурентоспроможності держави у глобальному просторі знань. Подолання цих ризиків потребує не точкових фінансових ін'єкцій, а стратегічного переосмислення ролі освіти як ключової інвестиційної сфери, здатної забезпечити сталий розвиток, соціальну згуртованість і технологічну незалежність

Література

1. Антонюк В. П. Ризики і втрати людського капіталу внаслідок війни. *Економічний вісник Донбасу* № 1(67), 2022. С 110 - 116
2. Галушка З. Людський капітал економіки України: вплив війни та потенціал післявоєнного відновлення. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки*, № 328(2). 2024. С. 100-108. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-328-15>
3. Чернега, В. Фінансове забезпечення закладів вищої освіти як інструмент соціально-економічного розвитку країни. *Економіка та суспільство*, 2023. № 47. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-81>